

3. část

Gotická katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha, duchovní symbol českého státu, byla založena v roce 1344 na místě původní románské rotundy. Stavba trvala téměř 600 let, definitivně byla dokončena až v r. 1929. Chrám je postaven v místě, kde sídlilo biskupství, později arcibiskupství. V chóru je umístěn biskupský stolec neboli katedra, odtud termín katedrála.

V jejím impozantním interiéru se nachází mj. malbami a polodrahokamy nádherně vyzdobená Svatováclavská kaple s hrobem sv. Václava, v podzemí hrobka českých králů a Korunní komora, kde jsou uloženy korunovační klenoty.

Katedrála je zasvěcena třem svatým: kníže Václav (později prohlášený za svatého) založil na Hradě kolem roku 925 třetí kostel – rotundu sv. Víta. Po zavraždění sv. Václava se rotunda stala i místem jeho hrobu a on sám pak patronem a světcem Čechů. Třetí světec, kterému je dnešní katedrála sv. Víta zasvěcena, je sv. Vojtěch, druhý český biskup, zabitý na misijní cestě k polabským Prusům. Jeho ostatky byly přivezeny roku 1039 zpět a pohřbeny v přístavbě k rotundě.

Spytihněv II. dal Václavovu rotundu zbořit, protože již nestačila potřebám obyvatel Hradu a roku 1060 založil prostornější baziliku sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Na jejím místě založil Karel IV. se svým otcem Janem Lucemburským roku 1344 velkolepý chrám jako kostel korunovační, pohřebiště králů a jako klenotnici nejvzácnějších pokladů. Přestavoval se tehdy celý Hrad a pražské biskupství bylo v tom roce povýšeno na arcibiskupství.

Katedrála se skládá ze dvou částí: východní část, která obsahuje chór s kaplemi a velkou zvonovou věží, byla postavena v 14. – 15. století, západní část s příčnou lodí, trojlodím a průčelím s věžemi byla přistavěna teprve ve 2. polovině 19. století a na počátku století 20.

Prvním stavitelem byl Matyáš z Arrasu, v r. 1352 začal stavbu řídit třiadvacetiletý Petr Parlář a pracoval na ní až do své smrti roku 1399. V dalších letech se vystřídalo mnoho stavebníků. Roku 1859 byla založena Jednota pro dostavbu chrámu a stavba byla dovedena do konce v

roce 1929, kdy byl chrám u příležitosti Svatováclavského milénia slavnostně znovu vysvěcen.

Chrám je 124 m dlouhý, maximální šířka v příčné lodi je 60 m, výška klenby 33 m. Výška hlavní věže je 96,5 m. Hlavní loď trojlodní katedrály je klenutá nepřetržitou síťovou klenbou Petra Parléře, použitou zde poprvé na evropském kontinentu. Kolem celého chrámu ve výši cca 14 m probíhá arkádový sloupový ochoz, který se proslavil vzácnou portrétní galerií 21 bust, vytvořených parléřovskou hutí v letech 1371–85. Plastiky, do té doby v Evropě ojedinělé, představují členy rodiny Karla IV., arcibiskupy, architekty a ředitele stavby.

Nejvzácnějším prostorem chrámu je čtvercová Svatováclavská kaple s parléřovskou hvězdovou klenbou, v jejímž středu je hrob sv. Václava. Strany kaple měří 14 m. Gotický kamenný náhrobek sv. Václava ze 14. století stojí na soklu ozdobeném drahými kameny, nahoře je schránka na ostatky sv. Václava a jeho stříbrné poprsí. Spodní části stěn kaple jsou vykládány z desek z drahých kamenů. Celý prostor je bohatě zdobený vzácnými nástěnnými malbami – výjevy ze života sv. Václava – a dalšími díly uměleckého řemesla a plastikami. Dveře v koutě kaple vedou ke schodišti do Korunní komory, kde se ukládají korunovační klenoty (Svatováclavská koruna z roku 1346, královské žezlo z 1. poloviny 16. století a říšské jablko z poloviny 16. století, dále pouzdro na korunu, korunovační kříž, meč a textilie). Klenoty jsou od roku 1962 národní kulturní památkou.

Po jednom klíči mají: prezident republiky, předseda vlády, pražský arcibiskup, předseda Poslanecké sněmovny, předseda Senátu, Metropolitní kapitula chrámu sv. Víta a pražský primátor.

V chrámu je uložen též Svatovítský chrámový poklad, soubor vzácných starožitností z doby sv. Václava a zejména z doby Karla IV. Nejvzácnějším předmětem pokladu je románská Trevírská deska z roku 1266, významná zlatnická práce zdobená drahokamy s ostatky svatých.

Na výzdobě chrámu se podílelo mnoho slavných architektů, sochařů a řemeslníků. Až si chrám půjdete prohlédnout, všimněte si například unikátní gotické mozaiky na téma Posledního soudu s vyobrazením Karla IV. a jeho manželky Alžběty Pomořanské, kterou vytvořili v letech 1370 – 1371 neznámí mozaikáři z cca jednoho milionu skleněných kostiček a kamínků ve více než 30 barevných odstínech. Je umístěna v jižním průčelí chrámu nad tzv. Zlatou bránou, slavnostním vchodem z III. nádvoří.

Kdo je zde pohřben

V katedrále jsou pohřbeni tito čeští panovníci: v kapli sv. Václava kníže Václav I., v podzemní kryptě Rudolf I. Habsburský, zv. král Kaše (král český), Karel IV. (král český, císař římský), Václav IV. (král český, císař římský), Rudolf II. Habsburský (král český, císař římský), Ladislav Pohrobek (král český a uherský), Jiří z Poděbrad (král český). V chóru katedrály potom česká knížata Břetislav I., Svytlahněv II., Břetislav II. a Bořivoj II. a čeští králové Přemysl Otakar I. a Přemysl Otakar II. V mauzoleu v hlavní lodi katedrály to jsou Ferdinand I. Habsburský (král český, císař římský), Maxmilián II. Habsburský (král český a uherský, císař římský).

V katedrále se nacházejí i ostatky významných osobností, jako byli stavitelé chrámu Matyáš z Arrasu a Petr Parlér, manželky panovníků, pražští biskupové a arcibiskupové, světci a šlechtici.

Další sakrální stavby

Kostel Panny Marie Sněžné u Jungmannova náměstí drží hned dva zajímavé rekordy mezi pražskými sakrálními stavbami. První je ve čtyřiatřicetimetrové výšce jeho klenby – a to nikdy nebyl dostavěn do plánované rozlohy! Impozantní pohled se naskytne zejména z přilehlé Františkánské zahrady. Druhý primát kostel drží v maximální velikosti svého hlavního oltáře.

Hned po své korunovaci v roce 1347 založil Karel IV. klášter karmelitánů s kostelem, který měl být kostelem korunovačním. Proto měl gotický trojlodní kostel být po chrámu sv. Víta největším a nejvyšším a měl zabírat i prostor dnešního Jungmannova náměstí. Husitské války však přerušily úsilí stavitelů, a tak – ač nedostavěn – má přesto kostel Panny Marie Sněžné nejvyšší klenbu ze všech pražských kostelů, cca 34 m.

Za husitů byl kostel stánkem strany Jana Želivského, vůdce pražské chudiny. Později objekt zpustl a zřítla se klenba kostela. Na počátku 17. st. dostali klášter s kostelem bosí františkáni, kteří stavby rychle obnovili, zbudovali nově zřícenou klenbu, nižší střechu a na západě vysokou průčelní stěnu s hudební kruchtou. V 18. st. postavili před kostelem klasicistní farní budovu s mohutným portálem.

Staroměstský chrám svatého Jakuba Většího vznikl při klášteře minoritů založeném za Václava I. roku 1232 v souvislosti se zřízením Starého Města pražského. Roku 1319 pak zde založil Jan Lucemburský gotický chrám, který dokončil Karel IV. v roce 1374. Vrchol klenby tehdy dosahoval snad 30 m a po kostele sv. Víta a Panny Marie Sněžné byl nejdelším chrámem v Praze. Býval místem slavnostních obřadů při pohřbech panovníků. Tak zde bylo v roce 1378 vystaveno na nádherném katafalku obklopeném pěti stovkami svící tělo Karla IV., v roce 1577 zde byl dočasně pohřben císař Maxmilián II.

Ke kostelu sv. Jakuba se váží různé pověsti: soška Panny Marie na hlavním oltáři bývala považována za zázračnou. Proto byla uctívána a ověšována dary. Jednou se zloděj nechal zamknout v kostele, aby dary mohl ukrást. Když chtěl vzít šňůru s dukáty, ruka sochy ho pevně uchopila a držela až do rána, kdy byl nalezen na místě činu. Představený kláštera se ptal sochy, zda mu má být ruka useknuta. Na tuto otázku socha ihned ruku uvolnila a skutečně mu pak byla useknuta a dodnes zčernalá visí na řetízku v kostele. Zloděj byl žalářován a pak si vyprosil, aby směl v klášteře sloužit jako nejnižší služebník.

Jindra Svitáková

Série článků o Karlu IV. byla realizována
za podpory MČ Praha 1

